

Blauwe honingbes

De blauwe honingbes werd voor het eerst vermeld als tuinplant in 1894. In 1998 was het aantal commerciële rassen in Rusland al gestegen tot 60. De plant werd zeer snel erg populair in Noord- en centraal Rusland, Oeral, Siberië en het Verre Oosten. Ook in Japan is het al van oudsher een geliefde fruitsoort op het noordelijke eiland Hokaido. Belangrijke positieve eigenschappen van blauwe honingbes zijn het zeer vroege tijdstip van aanrijpen (midden mei - begin juni), de hoge gehalten aan ascorbinezuur en bio-actieve flavanoiden in de bessen. Daar komt nog bij de enorme winterhardheid van de struik "en" de bloem.

1. Waarom Honingbessen kweken?

- Goede variëteiten van honingbes hebben een frisse blauwe bessen smaak met een speciale "toets" typisch voor honingbes en die wat weg heeft van aardbei.
- Honingbes is het eerste fruit dat rijpt in elk seizoen en gaat zelfs de (buiten)aardbeien met enkele weken vooraf.
- De plant gedraagt zich redelijk in de tuin, ze vormt geen uitlopers, heeft geen stekels of doornen en vraagt slechts een beperkte snoei elk jaar. Ze groeit eerder compact uit tot zowat 1,2 à 1,5 meter en begint al op erg jonge leeftijd vruchten te geven.
- De plant is erg koude tolerant, en de bloemen kunnen vlot temperaturen tot -5°C zonder schade weerstaan. (ook werd al -7°C genoemd).
- Ze wordt ook niet belaagd door allerlei ziekten, maar de vogels appreciëren de bessen ook sterk.
- Deze nieuwe kleinfruitsoort die bij de botanici bekend staat als *Lonicera caerulea* (met heel wat ondersoorten waarvan 'edulis' en 'kamschatica' de meest geciteerde zijn) draagt vele 'Nederlandse' (?) namen:
- (Blauwe) honingbes, meibes, junibes, Siberische blauwe bes en ook nog Haskap (de Japanse naam). (zie kader herkomst)!

Afhankelijk van de auteurs worden er 4 tot 9 subgenera onderscheiden bij de honingbes, met name:

- *Lonicera caerulea* var. *altaica*. Noordelijk Azië.
- *Lonicera caerulea* var. *caerulea*. Europa.
- *Lonicera caerulea* var. *cauriana*. Westelijk Noord-Amerika.
- *Lonicera caerulea* var. *dependens*. Centraal Azië.
- *Lonicera caerulea* var. *edulis*, synonym: *L. edulis*. Oostelijk Azië.
- *Lonicera caerulea* var. *emphylocalyx* (ook gekend als Haskap). Oostelijk Azië.
- *Lonicera caerulea* var. *kamschatica*. Noordoostelijk Azië.
- *Lonicera caerulea* var. *pallasii*. Noordelijk Azië, Noordoost Europa.
- *Lonicera caerulea* var. *villosa*. Oostelijk Noord-Amerika.

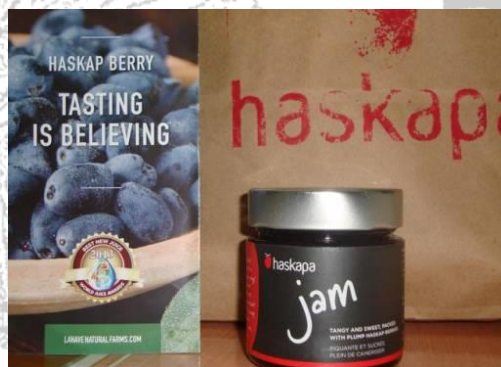
Verskillende zoekmissies gericht op het verzamelen van honingbessen door het 'Vavilov Research Institute of Plant Industry' (VIR) leverde een unieke collectie bestaande uit meer dan 500 exemplaren op.

Door morfologische, anatomische, biochemische en DNA-analyses, ploïdie studies en geografische kartering van de genetische informatie van de blauwe honingbes, is gebleken dat in Eurazië de genetische diversiteit van het gewas gevormd wordt door vier soorten gevormd door vier endemische diploïde types, namelijk *Lonicera edulis Turcz. ex Freyn*, *L. boczkarnikowae Plekh.*, *L. iliensis Pojark* en de tetraploïde *L. caerulea* L. Alleen *L. caerulea* is gedomesticeerd geworden. Er werd door het instituut een langetermijn kweekprogramma voor het veredelen van honingbes opgezet en specifieke bijbehorende methoden werden ontwikkeld. De prioriteiten van het programma zijn als volgt: hoge productiviteit, goede winterrust, fruitkwaliteit, hoog gehalte aan ascorbinezuur en bioactieve flavonoiden. Als resultaat van het onderzoek werden de genetische controle van de rijping, het niet-afvallen en het mechanisme van de vruchtgrootte opgehelderd. De collectie van het VIR is met succes gescreend op de 18 waardevolle kweekkenmerken. Inmiddels zijn er al meer dan 15 cultivars ontwikkeld door het VIR.

Lonicera caerulea is een circumpolaire soort die van nature voorkomt in boreale bossen in Azië, Europa en Noord-Amerika. Ze wordt meestal aangetroffen in lagere, natte delen of hoog in de bergen.

2. Naamgeving:

In het Nederlands is de plant gekend als 'Blauwe honingbes', 'Honingbes', 'Meibes', 'Junibes', 'Beskamperfoelie', 'Siberische Blauwe bes'. Wij houden het hier kortweg op (Blauwe) Honingbes. In het Duits: 'Maibeere', in het Frans 'Baie de Mai', 'Camerisier Bleu', 'Chèvrefeuille Bleu', 'CameriseBleu'. In het Engels: (Canada)'Haskap', 'Haskappu', 'Hascap', (VS)'Blue Honeysuckle'. In oudere Amerikaanse literatuur (1940 etc.) tref je de soort ook aan als 'Sweet Berry Honeysuckle' en 'Swamp Fly Honeysuckle'.

3. Herkomst:

De honingbes heeft een rijke erfenis in de Japanse en Russische folklore.

Toch duurde het tot 1756, voor de smakelijke en gezonde geheimen 'officieel' werden gedocumenteerd door S.P Krashennikov's in zijn "Beschrijving van het land Kamtschatka."

Historiek

Op het Japanse eiland Hokkaido gaat het gebruik van de honingbes vele honderden jaren terug. Siberische tuinders kregen in de jaren 1950 interesse in deze struik. Verzamelingen van deze plant hebben uiteindelijk tot kweekprogramma's geleid in de vroegere Sovjet Unie. Het Vavilov Instituut nabij Sint-Petersburg heeft een enorme collectie. In de jaren 50 werden in de US een aantal sierlijke rassen gekweekt maar met erg slecht smakende bessen zodat er geen interesse was tot in de jaren 90 bekend raakte dat er ook lekkere cultivars bestonden in Rusland en Japan. Dit leidde tot verdelingswerk aan de Universiteit van Oregon (Dr Thompson). In de vroege jaren 2000 werd in Canada aangevangen met verdelingswerk. Bij ons in Europa is het vooral bekend in Rusland en de vroegere Oostblok landen, waar het in West-Europa nog een erg onbekende en ondergewaardeerde bessensoort is.

Rusland en Japan

Er wordt aangenomen dat de *Lonicera caerulea* plant uit Kamtchatika, Oost-Siberië; stamt, maar de zaden werden door trekkende vogels overgebracht naar de Russische Koeril eilanden ten noorden van Japan en naar Hokkaido in Japan. Hokkaido is het tweede grootste en meest noordelijke eiland van Japan. Hier ontstonden de eerste commerciële industriële ontwikkelingen van met de honingbes in 1940.

De oorspronkelijke bevolking van Hokkaido, de Ainu, hebben vele plaatsen en planten van het eiland een naam gegeven. Hun naam voor de honingbes is “ハシカプ” (uitgesproken als hah-shika-pu) wat zoveel betekent als “de vele giften -geschenken aan een tak” De struik waar de honingbes aan groeit word ook de kamperfoelie genoemd of in het Japans “ケヨノミ” (uitgesproken Key-yoh-noh-mi.)

De term "haskap" is een combinatie van het Japanse woord voor kamperfoelie en hashiKAHPu.

In Japan, komt de honingbes (Haskap) van nature voor, van de hoge bergen in centraal Honshu (het grootste eiland van Japan) tot Hokkaido en de Chishima eilanden, en noordelijk tot Sakhalin, Noordoost China en Siberië.

In Tomakomai op Hokkaido waren in de 1920s de honingbessen overvloedig beschikbaar. De bessen werden geoogst en vers gegeten of bewaard door suiker, zout of shochu (een alcohol gemaakt van rijst) toe te voegen. De smaak van honingbessen werd zo populair in Hokkaido dat tegen de jaren 1950 er een belangrijke markt was ontstaan voor het plukken en verkopen van wilde honingbessen.

De eerste commerciële honingbesgaarden in Japan begonnen in 1970, dit om aan de groeiende vraag van de bakkerijen en patissiers tegemoet te komen. Verdere culturen werden aangeplant in het begin van de jaren 80 van vorige eeuw, in Tomakomai and Atsuma nadat door de bouw van de haven en de bijhorende industriële sites een belangrijk areaal van de natuurlijke honingbessen werd vernietigd.

Bij het begin van de jaren 1950 en 1960, ontdekten Russische wetenschappers dat de honingbessen rijk waren aan mineralen, vitamines en anti-oxidanten. De hoge gehalten aan polyfenolen en anthocyanines waren verantwoordelijk voor de dieprode kleur van de honingbessen. Er wordt ook beweerd dat de Russen honingbessen verwerkten in de speciale astronautendrankjes voor hun ruimteprogramma en het 'De Koning der Dranken' noemden.

Noord Amerika

De bes werd in de jaren 1920 geïntroduceerd in Canada via zaden die uit Rusland werden geïmporteerd en dit ondanks het feit dat inheemse variëteiten van *L. caerulea* van nature voorkomen in meerdere Canadese provincies. De eerste rassen werden in het Agricultural Research Station in Beaver Lodge ontwikkeld, dit waren de rassen 'Georges Bugnet' and 'Julia Bugnet'.

Meer recentelijk werden productievere en lekkerdere rassen geïntroduceerd door diverse Noord-Amerikaanse plantenkwekers zoals Dr. Maxine Thompson van de Oregon State University, Dr. Bob Bors van de University of Saskatchewan and Lidia Delafield van Berries Unlimited.

Canada

In de vroege jaren 2000 begon Dr. Bob Bors van de Universiteit van Saskatchewan Russisch/Siberische cultivars te verzamelen. Hij bezocht ook Dr. Thompson in 2005 om hem te helpen met de evaluatie van haar selecties en bracht een grote collectie Japans materiaal terug om

te testen en verdere kweekprogramma mee op te zetten.

Een kleine aanplant van 4 variëteiten honingbessen werd in de herfst van 1998 aangeplant. In 2001 werd de Universiteit van Saskatchewan geïnteresseerd in deze vrucht en begon een collectie cultivars uit te bouwen met een beperkt gesponsord kweekprogramma (deels gesponsord door ADF beurzen van het "Domestic Fruit Program"). In 2006 hadden ze de grootste collectie Russische honingbestypes in Noord-Amerika en starten ze met het verzamelen van Japans materiaal. In 2007 kregen ze fondsen van het Saskatchewan Agriculture (ADF Grant 2006-0140) voor het uitvoeren van een specifiek kweekprogramma om deze fruitsoort verder te ontwikkelen.

Dit Canadees selectiewerk begon met zowat 3,600 zaailingen en elk volgend jaar werden tussen 4000 en 5.000 zaailingen toegevoegd aan het programma. Twee benoemde cultivars en drie genummerde selecties werden vrijgegeven voor testen bij fruittelers. In 2010 resulteerde dit in een overeenkomst met boomkwekerijen om deze selecties beschikbaar te maken voor andere fruittelers in de VS en andere landen. Het selectiewerk gaat ondertussen door om betere cultivars en bestuivers te ontwikkelen.

Europa

In Europa is de honingbes nog een onbekende en krijgt vooral interesse uit de hoek van hobbytuinders op zoek naar nieuwe fruitsoorten, en in landen met een kouder klimaat of zeer strenge winters, zodat veel van de klassieke fruitsoorten er niet goed groeien.

Kweekprogramma's:

Het Russische 'N.I. [Vavilov](#) Institute of Plant Industry' (Nikolay Ivanovich Vavilov 25/11/1887-26/1/1943) heeft de oudste collectie en de langste ervaring met het verzamelen en kweken van deze fruitsoort. *L. c. var. edulis* werd oorspronkelijk het meest gebruikt bij hun kweektesten, maar andere rassen werden nadien ook gebruikt om te kruisen om zo de opbrengst en smaak te verbeteren.

In Japan (Eiland Hokkaido) en in de kweekprogramma's van de Oregon State University werd hoofdzakelijk *L. c. var. emphylocalyx* ingezet. Het kweekprogramma van de Universiteit van Saskatchewan in Canada is ook vooral gefocust op *L. c. var. emphylocalyx* maar gebruikt ook Russische variëteiten bij hun kweekprogramma's alsook *L. c. var. villosa*.

4. Teeltadvies

4.1 Winterhardheid:

De planten zijn zeer goed winterhard zoals kan worden afgeleid uit de herkomst van deze planten. Ook de bloemen kunnen koude doorstaan, zodat zelfs bij vroege bloei, de late nachtvorst tot -7°C geen schade zal brengen aan de bloemen.

Winterhardheid heeft niet enkel te maken met weerstand tegen koude, maar ook met de mogelijkheid om in winterrust te blijven tijdens een korte warmere winterperiode. Dit is bij ons

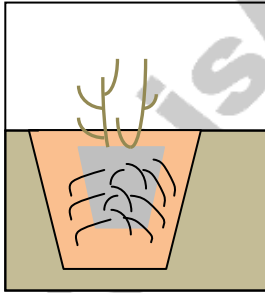
vaak het geval, zodat soms de bloemen al in januari kunnen beginnen verschijnen, nog voor er bestuivende insecten rondvliegen...

Om die reden zijn de Japanse cultivars misschien toch iets beter geschikt voor onze lage landen, omdat ze veel trager uitlopen (op vandaag hebben we beide types in evaluatie, om te kijken of dit ook zo is in de praktijk).

4.2 Plantafstanden:

In de rij is een afstand van 1 meter aanbevolen als je de planten in een 'haagvorm' wil telen. 1,3 meter is beter als je ze als individuele struiken wil aanhouden.

4.3 Plantdiepte

Honingbes mag net zoals zwarte bessenstruiken, iets dieper worden gepland (3 tot 6 cm) dan hun oorspronkelijke groeidiepte op de kwekerij (of in de pot). Dit verplicht de struiken om een dieper wortelstelsel te ontwikkelen, en verzekert tevens dat er voldoende grondscheuten zullen ontstaan in de toekomst om een volle struik te bekomen.

Nieuw aangekochte planten mag je 5 cm dieper planten, met andere woorden de bovenkant van de potkluit mag bedekt worden met 5 cm teeltgrond.

4.4 Bestuiving

Honingbes is deels zelfbestuivend maar beter worden twee rassen die elkaar goed bestuiven in elkaars nabijheid aangeplant. Hierbij zal bijna elke Russische variëteit de Canadese 'Haskap'-rassen goed bestuiven.

4.5 Bodem en pH

Een voordeel van Honingbes tegenover Blauwe bes is dat ze een veel ruimer zuurtegraad (pH) spectrum heeft, namelijk tussen 5 en 7,5.

In de Canadese natuur groeien honingbessen vaak in moerasachtige omstandigheden en dicht bij tijdelijke rivieren (bijna droog in de zomer en winter en veel water in de lente en bij hevige regenval) waar veel organisch materiaal is bijeengekomen zoals jonge turf. Volgens de ecologische parameters groeien ze graag in mineraalrijke omstandigheden, dus op arme zandgronden zal veel organisch materiaal moeten worden ingewerkt. Toch mag je uit deze gegevens niet concluderen dat de honingbes enkel gedijt in natte gronden, ook drogere komen in aanmerking mits voldoende humus in de bodem aanwezig is. Uit plantproeven in Canada bleek dat ze het beter groeien in goed gedraineerde gronden dan in natte bodems. Maar uit onze ervaring blijkt dat ze het ook op zware natte gronden uitstekend doen, als de bodem maar wat opdroogt vanaf april. (onze eerste planten stonden soms wekenlang letterlijk met hun wortels in het water (grondwatertafel komt tot op -10 cm), maar naar het einde van de winter zakt de watertafel opnieuw tot zowat 2,5 meter op het einde van de zomer)

4.6 Bemesting:

De meeste tuingronden bij ons zijn voldoende rijk om honingbes te planten zonder bijkomende startbemesting.

Voor hen die bij bodemanalyses zweven, weet dan dat er bij ons geen bodemlabo's zijn die ervaring hebben met honingbes, laat staan dat ze je dan ook een richtadvies naar bemesting voor honingbes zouden kunnen geven. Wil je toch een advies, kijk dan wat ze aanraden voor tomatenteelt, dat lijkt in

het buitenland de beste resultaten te geven voor honingbes...

Bij armere bodems is het dus aanbevolen om vooraf voldoende oude compost of bodemverbeteraar door de grond te mengen, zodat de bodem beter geschikt is voor honingbes.

In Japan gebruiken ze hoofdzakelijk compost als hoofdbemesting voor de honingbes zoals ook wij dat doen.

4.7 Water geven:

De eerste twee à drie jaar is het belangrijk dat de planten steeds over voldoende water beschikken, wil je een vlot hernemende en goed groeiende struik bekomen. Nadien is beregening minder belangrijk omdat de struik een ruim wortelstelsel maakt.

Het is bij jonge planten aanbevolen om slechts enkele keren per week flink water te geven. Dit bevordert het aanmaken van een diep wortelstelsel in tegenstelling tot wanneer men elke dag een klein beetje water geeft wat tot een minder ontwikkeld en oppervlakkig wortelstelsel leidt. Dit is dan vaak nadelig voor de plant als ze een tijdje geen water krijgt (bvb tijdens uw vakantie).

Watertekort leidt vaak tot beperkte vruchtzetting (vruchtrui) en een groeistop. Dit is vaak het probleem bij veel tuiniers die geen ervaring hebben met deze plant, waardoor het vaak twee tot-3 jaar duurt voordat de plant echt begint te groeien (lees een voldoende stevig wortelstelsel heeft ontwikkeld), en zo pas na 5 of meer jaren in productie komt. Normaal dragen de planten vanaf hun derde jaar (dus direct van bij het planten of een jaar na aanplant bij iets kleiner gekochte struiken).

Let wel, water geven hoeft enkel bij zomerdroogte, zodat de planten tijdig in winterrust kunnen gaan.

4.8 Bodembedekking:

Het kan geen kwaad om tussen de rijen gras te laten groeien, maar je kan ze ook kruidvrij houden. Dit laatste verdient zeker de voorkeur bij drogere bodems, tenzij je de struiken irrigeert. Rond de struiken mag je geen gras of (on)kruiden laten groeien. Je doet dit best door een bodembedekking toe te passen (compost of hakselhout bijvoorbeeld). Om de kruidendruk te verminderen voor je de bodembedekking toepast kan je een afbreekbare biodoek leggen (dus geen geweven kunststof geotextiel) of karton, waarop je de bodembedekking dan aanbrengt.

Voor de personen die de gewoonte hebben om herbiciden te gebruiken, denk eraan dat ze erg gevoelig zijn voor herbiciden en dus makkelijk groeistoornissen oplopen door het gebruik van deze producten.

4.9 Windschade voorkomen

Bescherming tegen felle winden is aanbevolen, enerzijds omdat zo de koude uitdrogende winterwinden (als ze nog eens komen) schade aan de jonge scheuten kunnen toebrengen, en anderzijds vliegen bestuivende insecten vaak meer naar de windluwe planten, zodat er een ongelijke vruchtzetting kan ontstaan.

4.10 Gekende ziekten en plagen:

Reeën, hazen en konijnen kunnen zich wel eens tegoed doen aan deze planten, ze eten hierbij vooral de jonge scheuten (de vruchtdragers) af, maar dat is (voorlopig?) nog maar een zeldzaam probleem in onze streken.

Vogels daarentegen (merels, lijsters en andere grotere en kleinere gevederde beseters) zijn verzot op de honingbessen. Ook bepaalde muizensoorten en een eekhoorn durven zich tegoed doen aan

de bessen.

Netten hangen over de struiken helpt goed tegen de vogels. Let wel dat de netten niet op de struik rusten. Niet enkel kan dit groeischade geven (misvormde nieuwe scheuten) maar de vogels zetten zich dan op de netten en pikken toch nog bessen weg.

In Canada blijkt het probleem van vogelschade vaak weg te vallen zo gauw de 'Saskatoons' (Amelanchier soort) beginnen te rijpen.

Jammer genoeg eten ze in onze proeftuin dan van beide soorten de bessen op.

Jonge planten hebben ook wel eens te lijden van slakkenschade.

De enige ziekte die we tot nu toe gezien hebben bij honingbes is (echte) meeldauw. Deze ontstaat meestal pas nadat de bessen zijn geplukt en is dus van weinig belang om deze te bestrijden. De gevoeligheid voor meeldauw is erg verschillend van ras tot ras. Enkele rassen blijken zelfs immuun te zijn.

Meeldauw wordt gekenmerkt door een wit poederlaagje dat op de bladeren (en jonge twijgen) verschijnt. Na enkele weken verdwijnt deze poederachtige neerslag opnieuw maar ontwikkelt het blad vaak paarsachtige vlekken. Een sterke aantasting maakt soms dat de bladeren iets vroeger afvallen.

5. Rassen

We sommen hier enkel de rassen op die we bij de Proeftuin hebben aangeplant en die nu deel uitmaken van onze evaluatietesten.

Cultivar	Type	Kenmerken
Amphora	S	
Atut	H	
Backarskaya	S	
Balalaika®	S	
Bee (Honeybee)	H	
Blue Velvet	S	
Borealis	H	
Ciniczka	S	
Duet	SxH	
Farm	H	
Fialka	S	
Ijsbeer®	S	
Indigo Gem	H	
Indigo Treat	H	
Indigo Yum	H	
Kalinka®	S	
Karina	S	
Leningradzkij Welikan	S	
<i>Lonicera caerulea var caerulea</i>	Bot	
<i>Lonicera caerulea var Kamchatsensis</i>	Bot	
<i>L. caerulea Kamchatsensis var eduli'</i>	Bot	
Morena	S	
Nimfa	S	
Smart Blue	H	
Sweet	H	
Tomiczka	S	
Tundra	H	
Wojtek	S	

Bot: botanische variëteit   S: Siberisch ras   H: Canadees ras   Sl: Slovaaks ras

Noot: op de vraag welke rassen best aanplanten kunnen we voorlopig geen eenduidig antwoord geven. Gemiddeld zijn de Russische rassen erg lang. We hebben al bessen geplukt met een lengte van meer dan 4 cm. Velen beweren dat de 'Canadese' zoeter zijn...

Wat de smaakontwikkeling betreft deze ontstaat pas als ze goed rijp zijn (net voordat ze afvallen) en is niet bij alle rassen even aromatisch. Hoe meer zon ze krijgen hoe beter de zoete smaak tot ontwikkeling komt.

De rijpe bessen zijn vrij zacht en wij plukken ze door de struik te schudden en de rijpe afgevallen bessen te verzamelen.

6. Bronnen:

- Growing Haskap in Canada, Dr. Bob Bors, Assistant Professor, Department of Plant Sciences, University of Saskatchewan
- Mildew & Sunburn in Haskap (Honeyberries), Bob Bors, Ellen Sawchuk and Jill Thomson, Department of Plant Sciences, University of Saskatchewan
- Observations of Japanese Haskap in Oregon Bob Bors, Department of Plant Sciences, University of Saskatchewan
- Haskap Breeding & Production, final report, January 2012, Bob Boors, Jill Thomson et al., Agriculture Development Fund, Saskatchewan Agriculture
- "The Age Curve Report - Haskap Growers Association_ Nova Scotia", La have Forest
- A Prairie Storm, Arden Delidais, DNA Gardens (article was written for the Calgary, Horticultural Society, February, 2007)
- Berry fruits as a source of biological active compounds: The case of *Lonicera caerulea*, Irena Svarcova, Jan Heinrich & Katerina Valentova, Biomed Pap Med Fac Univ Palacky Olomouc Czech Repub. 2007, 151(2):163–174
- Evaluation and comparison of nutritional quality and bioactive compounds of berry fruits from *Lonicera caerulea*, *Ribes L.* species and *Rubus idaeus* grown in Russia, Isabelle Lefevre et al., Journal of Berry Research I (2011): 159-167
- Phenolic Profile of Edible Honeysuckle Berries (Genus *Lonicera*) and Their Biological Effects, Tunde Jurikova et al., Molecules 2012, 17, 61-79
- Chemical Composition and Physical Characteristics of Fruits of Two Cultivars of Blue Honeysuckle (*Lonicera caerulea L.*) in Relation to their Degree of Maturity and Harvest Date, Ireneusz OCHMIAN, et al., Not Bot Horti Agrobo, 2012, 40(1):155-162
- Haskap Uses Info Sheet, La have Forests
- Yield and Chemical Composition of Blue Honeysuckle Fruit Depending on Ripening Time, Ireneusz OCHMIAN et al., Bulletin UASVM Horticulture, 67(1)/2010
- Genetic diversity and chemical characterization of selected Polish and Russian cultivars and clones of blue honeysuckle (*Lonicera caerulea*), Elzbieta KACZMARSKA et al., Turk J Agric For (2014) 38: 1
- Field performance, fruit chemical composition and firmness under cold storage and simulated "shelf-life" conditions of three blue honeysuckle cultigens (*Lonicera caerulea*), Ireneusz Ochmian, Journal of Fruit and Ornamental Plant Research, Vol. 16, 2008:83-91
- Evaluation of the yield and some components in the fruit of blue honeysuckle (*Lonicera caerulea var. edulis Turcz. Freyn.*), Monika Małodobry et al., Folia Horticulturae Ann. 22/1 (2010): 45-50
- Breeding of *Lonicera caerulea L.* for Saskatchewan and Canada, B. Bors, University of Saskatchewan
- Haskap Breeding at the University of Saskatchewan, Bob Bors, Department of Plant Sciences, University of Saskatchewan
- The influence of harvest date on fruit quality of several cultivars of blue honeysuckle berries, Ireneusz Ochmian et al., Electronic Journal of Polish Agricultural Universities, Vol 16, issue 1, (2013)

